

Geld voor verduurzaming

Door: **Schoolfacilities**

Er zijn diverse mogelijkheden om de verduurzaming van scholen te financieren. Maar investeren moet niet alleen met geld gedaan worden; ook met verstand. Hieronder zet Schoolfacilities de mogelijkheden op een rij.

Financiering onderwijs

Scholen krijgen geld van de Rijksoverheid om de school in stand te houden. In 2016 verdeelde het rijk bijna € 29 miljard over alle onderwijssectoren. Ze mogen zelf bepalen waaraan ze het geld uitgeven. Het grootste deel van het geld, zo'n 85%, gaat naar personeel. De rest, zo'n € 4,5 miljard per jaar, is in principe beschikbaar voor duurzame inkoop en duurzame maatregelen, waaronder zo'n € 3 miljard per jaar voor huisvesting. Dat is niet genoeg voor

de geweldige verduurzamingsopgave waar we voor staan, maar het is een beginnetje.

Om het geld goed en duurzaam te besteden is het van belang een slim plan op te stellen: een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsprogramma. Daarin wordt ver vooruit gekeken naar de toekomst van de gebouwen en de logische momenten om duurzame maatregelen te treffen. Via dotaties in een onderhoudsvoorziening kunnen ook grote investeringen worden gefinancierd.

Gemeenten dragen bij

Gemeenten zijn wettelijk verplicht ervoor te zorgen dat er voor scholen in het PO en VO onderwijs voldoende huisvesting van redelijk niveau is. Hiervoor ontvangen ze financiële middelen van het Rijk. Net als scholen zijn ze vrij dit geld te besteden.

Voor de nieuwbouw van PO en VO-scholen bestaat een zogeheten VNG-norm. Die is recent opgehoogd, maar niet voldoende om de verduurzamingsopgave mee te financieren. Veel gemeenten willen dat wel en hebben energie- en klimaatbeleid opgesteld waarbij ze ook inzetten op duurzame scholen. Ze dragen daarvoor soms extra bij uit de algemene middelen; ook als het gaat om duurzame renovatie.

Subsidie van het Rijk

Van alle subsidies is de SDE+ subsidie van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat de bekendste. Deze regeling ondersteunt scholen bij het opwekken van duurzame energie en wordt het meest gebruikt voor zonne-energie. Maar ze kan ook gebruikt worden voor bijvoorbeeld de aanschaf van zonneboilers, biomassaketels en warmtepompen. Voor dit jaar is er een budget van € 12 miljard beschikbaar.

De hoogte van de subsidie hangt af van hoeveel hernieuwbare energie de school opwekt en de marktwaarde van de energie. Iedere maand ontvangt de school een voorschot; aan het eind van het jaar wordt gekeken of een school te veel of te weinig subsidie heeft gekregen.

De ervaring leert dat het niet verstandig is zonder eigen plan achter subsidie aan te hollen. Daarbij zorgt de regeling ook een behoorlijke administratieve last, vinden sommige scholen. En je weet pas vrij laat of de aangevraagde subsidie ook toegekend wordt.

Of toch leasen?

Nico Moen ziet ook een andere mogelijkheid. Als voormalig schoolleider bedrijfsvoerder en communicatie van het IJburg College in Amsterdam heeft hij ervaring met het leasen van de ICT-infrastructuur en hij ziet een dergelijke constructie ook zitten voor verduurzaming, bijvoorbeeld voor de inkoop van warmte of licht. "Eigenlijk kun je alles wat je jaarlijks afschrijft ook leasen."

>>

Lease-constructies staan ook wel bekend als ESCO's. Dit zijn energie-service contracten waarbij een school betaalt voor de energie die geleverd wordt. Een private partij doet de investering die daarvoor nodig is. Niet iedereen is even enthousiast over deze constructie en investeert liever zelf als dat mogelijk is.

Beschikbaar stellen dak

Ook heeft Moen met het IJburg College door middel van crowdfunding zonnepanelen op de daken van de scholen gekregen. "Deze zijn niet van de school, maar van een burgerinitiatief voor duurzame energie," legt Moen uit. Medewerkers, ouders en burens van de school konden voor € 250 meedoen. Over tien jaar krijgen zij hun inleg terug en dividend van een paar procent. "Binnen vijf dagen hadden we € 50.000,- opgehaald en een half jaar later lagen de panelen op het dak. In feite lenen we het dak uit voor zonnepanelen en hebben we een kleine financiële opbrengst, al is dat minimaal." Maar de financiële opbrengst is niet waar het om gaat, benadrukt Moen. "De grotere opbrengst zit 'm in de PR en educatie. Op school doen we trainingen in duurzaamheid, over hoe leerlingen beter kunnen omgaan met energieverbruik en afval. Je ziet dat het goed werkt, dat is de meerwaarde."

Eenzelfde soort constructie, waarbij scholen niet zelf hoeven te investeren, wordt aangeboden door Softs. Deze organisatie heeft panelen ontwikkeld die als de zon schijnt energie opwekken, en als het bewolkt is CO₂ absorberen. Organisaties of gebouw-eigenaren kunnen de panelen monteren en mogen zelf aangeven welke school of vereniging het exploitatie-overschot krijgt. Het exploitatie-overschot wordt vervolgens ingezet om meer zonnepanelen te plaatsen.

Eigen middelen

Scholen beschikken over relatief veel eigen vermogen. Om te kijken of een school relatief gezond is hanteert de Inspectie van het Onderwijs een solvabiliteitsratio. Dat is de verhouding tussen het eigen vermogen en

Het IJburg College heeft door middel van crowdfunding zonnepanelen op de daken van de scholen gekregen.

voorzieningen, en de totale passiva. Als die lager is dan 30% gaan de alarmbellen rinkelen. Van de website van Onderwijs in Cijfers is op te maken dat de solvabiliteitsratio in de praktijk veel hoger is; voor het WO 55%, het HBO 52%, het MBO 49%, het VO 63% en het PO 70%. Niet al dat geld is vrij te besteden. Maar bij scholen die economisch gezien niet de eigenaar van het gebouw zijn, zit het niet vast in de stenen. Mogelijk wel in deposito's en obligaties, maar dat geld kan vrijgemaakt worden om de verduurzamingsopgave mee te financieren.

Geld op de bank levert tegenwoordig weinig op. Daarom zijn er schoolbesturen die het geld liever investeren in duurzaamheidsmaatregelen die beter renderen en zich bijvoorbeeld binnen 10 jaar terug verdienen.

Tot voor kort was het voor scholen verboden te investeren in de kwaliteitsverbetering van de huisvesting, maar accountants en toezichhouders knepen vaak een oogje dicht als het een investering betrof waarmee de exploitatielasten (lees het energiegebruik) kon worden teruggedrongen. Het investeringsverbod wordt naar verwachting binnenkort opgeheven waardoor scholen meer ruimte hebben hun eigen investeringskeuzes te maken.

Lenen bij een speciaal fonds

Er bestaan diverse fondsen voor scholen. Een school die bijvoorbeeld gehuisvest is in een gebouw van het Rijk, de gemeente of de provincie, kan aanspraak maken op een duurzame scholenfondsenlening. En in de gemeente Amsterdam worden leningen verstrekt aan initiatieven die een minimale CO₂ reductie van 350 gram CO₂ per geleende euro opleveren.

Ook zijn er provincies die hun eigen fonds opgericht hebben, zoals het Energiefonds Overijssel. Dit jaar begint Hogeschool Viaa in Zwolle met de renovatie van haar gebouw uit de jaren zestig dankzij een lening uit het energiefonds.

En dan hebben we nog het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn). Scholen kunnen via een gemeente een lening aanvragen bij dit fonds. De gemeente staat garant. "De gemeente stelt regels op waarvoor de lening beschikbaar is, bijvoorbeeld voor het isoleren, en geeft aan hoeveel budget beschikbaar is," legt Liesbeth Rooijmans van SVn uit. Het stimuleringsfonds is alleen beschikbaar voor bestaande gebouwen. De gemeente Leiden is de eerste gemeente die zo'n specifieke regeling heeft. Lenen kan alleen als de school financieel gezond is en beschikt over eigen vermogen.

Hogeschool Via in Zwolle kreeg lening uit Energiefonds Overijssel.

Groen lenen bij de bank

Een andere optie is lenen van de bank. De meest bekende daarvan zijn schatkistbankieren en “Slim Opgewekt”; een product van de Triodosbank. Scholen kunnen via dit product zonnepanelen of ledverlichting plaatsen, maar kunnen het geld ook gebruiken om meer over energie te leren, bijvoorbeeld door games of een scherm in de hal dat het energieverbruik laat zien. Het fonds biedt gunstige rentes en een leenperiode van vijftien jaar, waardoor de kosten van maatregelen die zich in tien jaar terugverdienen, over meerdere jaren kunnen worden verspreid. Tussentijds aflossen kan ook, mocht het meezitten. Inmiddels hebben meer dan 80 scholen van deze regeling gebruik gemaakt.

Ook verschillende andere banken bieden groene leningen aan voor duurzame initiatieven tegen een lager rentetarief dan normaal, bijvoorbeeld de Impactlening van de Rabobank, waar een Europees fonds achter zit van zo'n € 100 miljoen. Om hiervoor in aanmerking te komen, moeten scholen aantoonbare stappen in de verduurzaming zetten.

Bij een groenlening beoordeelt de overheid of een school in aanmerking komt voor een lening. Als de school aan de voorwaarden voldoet, krijgt het een groenverklaring. De lening

kan gebruikt worden voor onder andere duurzame energieopwekking en duurzaam bouwen, zowel nieuwbouw als renovatie.

“Huren als eigenaar”

Herman Jansen, oud-schoolbestuurder, bedacht samen met collega Donald van der Veen het concept van ‘huren als een eigenaar’. In dit concept worden de vergoeding voor de kapitaallasten van een school en die voor de materiële instandhouding van een gemeente bij elkaar gebracht in een stichting, die beheerd wordt door de Stichting Maatschappelijk Vastgoed. Het schoolbestuur huurt vervolgens het gebouw van de stichting, en betaalt de huur uit de gecombineerde MI-vergoeding en de bijdrage uit de gemeente. “Als een schoolbestuur liever zelf de stichting beheert, kan dat ook,” zegt Jansen. De stichting kan financiering aantrekken, investeert in het gebouw, draagt de kapitaallasten en zorgt voor de exploitatie. Basisschool De Fliert in Twello is één van de scholen die “energie- en budgettair neutraal” gebouwd zijn, zoals Jansen het zegt. “Ze betalen € 38,- per vierkante meter per jaar en hebben verder geen energie- en onderhoudskosten.”

Doordecentralisatie

Gemeenten kunnen hun verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting, destijds

gedecentraliseerd van rijk naar gemeenten, doordecentraliseren. Inmiddels hebben meer dan 30 gemeenten dit gedaan en hun budgetten voor onderwijshuisvesting bij een schoolbestuur of samenwerkingsverband van schoolbesturen neergelegd. Bij volledige doordecentralisatie wordt het economisch eigendom van grond en gebouwen overgedragen aan het schoolbestuur. Dat komt op de balans van de school evenals de daarmee gepaard gaande baten en lasten.

Publiek-private samenwerking

Er zijn in Nederland een aantal scholen met behulp van een DBFMO-contract gerealiseerd. Dat is een vorm van publiek-private samenwerking: de overheid en marktpartijen werken samen door middel van langlopende contracten. Het betekent dat de bouw, de financiering, het onderhoud en soms ook de exploitatie uitbesteed wordt aan een groep van verschillende partijen, die specifiek voor de duur van dat ene project samenwerken.

Het bekendste voorbeeld is het Montaigne Lyceum in Den Haag. In het primair en voortgezet onderwijs is deze contractvorm, waar de budgetten voor bouw en onderhoud bij elkaar worden gebracht, niet echt van de grond gekomen. ■